Uvurderlig arkæologisk skat fundet på eBay

Et af de ældst kendte fragmenter af en nytestamentlig tekst blev pludselig sat til salg på internetauktionsstedet eBay. Det viser sig, at det måske er en stump af kirkehistoriens første eksempel på en privat bibel til studiebrug

kirken i verden

AF MORTEN HØRNING JENSEN
kirke@k.dk

Det internationale onlinested for salg af alverdens brugte ting, eBay, er normalt ikke det sted, dr. Geoffrey Smith fra University of Texas tjekker først hver morgen. Det er ikke der, han forventer at gøre nye fund af gamle fragmenter til Det Nye Testamente. De findes snarere i kældre på museer verden over, der huser i spandevis af endnu ikke oversatte og katalogiserede papyrusstumper, hjembragt fra udgravninger i Egyptens tørre ørkensand.

Men for et års tid siden var han trods det tvunget til at gå på auktion på eBay. Han havde fået et tip om, at et antikt papyrusfragment netop var blevet sat til salg og ovenikøbet annonceret som et ældgammelt udpluk af Johannesevangeliet. Smith kunne fra sit arbejde med liggende fragmenter i de mørke museumskældre straks se, at dette fragment faktisk kunne være ægte. Han tog derfor kontakt til sælgeren og fik ham overbevist om, at fragmentet skulle studeres og udgives, før det eventuelt skulle på auktion. Sælgeren havde allerede på dette tidspunkt modtaget abnormt høje bud på fragmentet, der som alt andet antikt er en eftertragtet vare for samlere verden over. I 2014 blev et liggende fragment af Romerbrevet solgt til cirka 3,5 millioner kroner.

Til alt held gik sælgeren med til at lade dr. Smith undersøge fragmentet før salg. Smith har nu fremlagt sin videnskabelige undersøgelse, og flere interessante ting står klart. Først og fremmest viser det sig, at fragmentet ikke er en forfalskning. Det har tilhørt en forsker, der afgik ved døden i 1962, og det er nu en af hans arvinger, der har det til salg. Dateringen kunne ved hjælp af tekniske undersøgelser sættes til mellem år 250-350 e.Kr.

Det gør det dermed til en del af en lille gruppe på kun cirka 130 kendte papyrusfragmenter, der rummer de ældste afskrifter, vi har af Det Nye Testamente. Det i sig selv gør det værd at nævne. Når man åbner vores flot oversatte og opsatte danske bibel, skulle man ikke lige tro, at der bag den ligger et virvar af gamle større eller mindre tekststumper, foruden over hundrede års intens tekstkritisk arbejde med at finde frem til den mest pålidelige ordlyd. Faktisk har forskerne i dag over 5500 fragmenter til rådighed. Men kun et lille fåtal af dem er af papyrustypen, der generelt anses for at have størst værdi i forhold til at nå frem til den oprindelige ordlyd.

Forskerne er derfor konstant på jagt efter nye stumper, og det er fascinerende

> **Mange flere fragmenter af Det Nye Testamente** vil uden tvivl blive identificeret i disse stakke, hvis der ellers uddannes nok fageksperter til at kunne undersøge al materialet ordentligt.

at tænke på alt det materiale, der stadig ligger ubearbejdet i museernes kældre efter de store udgravninger i begyndelsen af det 20. århundrede, hvor man bogstaveligt talt skovlede bunker af papyri sammen og sejlede dem til Europa og USA. Mange flere fragmenter af Det Nye Testamente vil uden tvivl blive identificeret i disse stakke, hvis der ellers uddannes nok fageksperter til at kunne undersøge al materialet ordentligt.

Men der er mindst én grund mere, der gør dette fund ekstra interessant. Det er nemlig sådan, at de nytestamentlige skrifter fra denne periode alle blev skrevet på ark og samlet i bogform frem for på bogruller. Det sidste var ellers det normale i både jødisk, græsk og romersk tradition. Bogformen har man i forskningen forklaret psykologisk med, at de første kristne ønskede at skille deres hellige skrifter ud fra samtidens filosofiske og religiøse bogruller. De skabte sig altså en særlig "helligbog".

Undersøgelsen af dette fragment afslørede imidlertid, at der her er tale om et stykke af en rulle og ikke en stump af en bog, som er beskrevet på begge sider med samme håndskrift. Men det særlige stopper ikke her: Håndskriften er sjusket og ikke sirlig som i de øvrige papyrusfragmenter, vi kender, ligesom der er skrevet en ellers ukendt tekst på bagsiden. Det har fået dr. Smith til at foreslå, at fragmentet her kunne være det første eksempel, vi har på en "privat bibel". Eller i hvert fald: Første eksempel, vi har på en skrivekyndig kristen, der på sin private bogrulle har nedskrevet noget fra Johannesevangeliet. I denne periode skal vi ikke forestille os, at bibelteksten var tilgængelig privat, men kun som kirkebibler beregnet til liturgisk oplæsning. Men måske var der en særlig ivrig, skriftkyndig lytter, der til privat brug gjorde sig sine egne optegnelser.

Hvorom alting er, beviser dette nye fragment, at selv museumsrotter med speciale i antikke kristne tekster fremover må tage internetauktionsstedet eBay.

Morten Hørning Jensen er lektor på Menighedsfakultetet og redaktør af det arkæologiske tidsskrift TEL

KORT NYT

Ny generalsekretær udnævnt

Christian Rasmussen er valgt som ny generalsekretær for Kristeligt Forbund for Studerende (KFS) og overtager til sommer posten fra Robert Bladt. Den kommende generalsekretær glæder sig til at overtage posten i KFS, som han hele livet har haft en tilknytning til.

"Jeg er vokset op i et hjem, hvor vi bad for KFS hver dag. Siden nød jeg rigtig godt af det store, nationale KFS-fællesskab på diverse lejre i min gymnasietid. Det blev en vigtig ressource. Dels personligt med alle de spørgsmål, som jeg selv og andre på det tidspunkt begyndte at stille til troen på Jesus. Dels var det et boost til at holde vores lille KFS-gruppe på to-fire mand kørende på gymnasiet," siger den kommende generalsekretær.

Han blev uddannet teolog fra Aarhus Universitet i 2008 og har siden 2009 været udsendt som præst af Den Danske Israelsmission til Immanuelkirken i Tel Aviv-Jaffo.

Han er gift og har fire børn.

TRO I VERDEN

Topmand i Vatikanet kritiserer katolsk kirke

AUSTRALIEN Den katolske kirke i Australien har været mere optaget af at beskytte sit eget omdømme end at hjælpe ofre for sexmisbrug. Det fortalte den australske kardinal George Pell, der har en topstilling i Vatikanet, fra en videoforbindelse i Rom i forbindelse med en stor undersøgelse af sexmisbrug i den katolske kirke i Australien. På den første dag af fire, inden kommissionen begynder sit arbejde mandag, kaldte George Pell kirkens håndtering af sagen for katastrofal.

"Jeg er her ikke for at forsvare det uforsvarlige. Kirken har begået enorme fejl og arbejder på at rette op på dem, men kirken har, på mange områder, særligt i Australien, fejlet og svigtet folk," sagde George Pell blandt andet.

Kristeligt Dagblad Læserklub

Kom til litterær påskefest og sangaften med forfatter Jens Smærup Sørensen

Kristeligt Dagblads læsere inviteres til et særarrangement med forfatter Jens Smærup Sørensen.

Bogen "Gennem den kulsorte sky – påskehistorier" udkom sidste år og blev af en anmelder kaldt for "et mindre mirakel". Forfatter Jens Smærup Sørensen fortæller om arbejdet med at genfortolke de bibelske påsketekster skønlitterært.

Til arrangementet her Jens Smærup Sørensen desuden udvalgt en række af Kingos og Grundtvigs smukkeste påskesalmer, som han vil præsentere til og synge sammen med publikum.

Der serveres kaffe i pausen.

Bogen kan købes til 100,- på shop.k.dk t.o.m. den 5. april.
Pris ikke-abonnenter 199,-

Pris for særarrangement:
50,-
Pris ikke-abonnenter: 75,-

Tid og sted:

Tirsdag den 5. april kl. 16.30-18.30
Kristeligt Dagblad, Vimmelskaftet 47, 2., 1161 København K.

Tilmelding sker til Kristeligt Dagblads abonnementsafdeling på

▲ Himmelske Dages program blev på gulvet præsenteret af journalist Michael Jeppesen og på talerstolen af festivalens projektleder Mia Rahr Jacobsen. – Foto: Leif Tuxen.

Kirkefestival præsenterede program

AF CLAUS VINCENTS
vincents@k.dk

Kirken og det folkelige skal bringes sammen, når den almindelige, nysgerrige dansker møder festivalen Himmelske Dage. Det var budskabet, da programmet for de fire dage fra 5. maj til 8. maj blev præsenteret, fra Hans Grishauge, formand for styregruppen, der er arrangør af den store begivenhed i København i Kristi himmelfartsdagene.

Det har krævet to års forarbejde for styregruppen at nå frem til præsentationen af indholdet i går et stenkast fra Rådhuspladsen i den grundtvigske højborg Vartov.

"Med festivalen ønsker vi at etablere en samtale mellem kirken og almindelige danskere i krydsfeltet mellem kirke, samfund og kultur. Det er vores ambition, fordi der i det danske samfund i dag er et udpræget behov for tid til og rum for samtale om de store spørgsmål. Samtalen bliver efterlyst stort set alle steder i samfundet, selv statsministeren efterlyser den i sin nytårstale. Der er sikkert nogle, der er bange for, at festivalen ender i pop og pjat, men jeg håber, at folk, når de går ind og ser nærmere på det samlede program, samtidig vil kunne fornemme alvoren bag de mange forskellige arrangementer, som både folkelige og kirkelige organisationer står bag," sagde Hans Grishauge.

Jarle Tangstad er leder af pinsekirken Kirken i Kulturcentret på Nørrebro og er desuden næstformand i styregruppen. Det er første gang, han skal deltage i kirkefestivalen.

"Jeg synes, det er genialt, at vi som kirker sammen går ud i byen i stedet for at sidde i et konferencecenter, så jeg har været positiv over for idéen lige fra starten af. Jeg er meget tiltalt af mangfoldigheden i programmet. De fleste mennesker er ikke bare et bestemt sted i den kirkelige spændvidde. Også i kirken har folk forskellig musiksmag og kulturel og filosofisk tilgang, så den åbenhed, der er i programmet, giver folk en chance for at 'connecte' til festivalen på mange planer," siger Jarle Tangstad.

Milliondonation skal få kirker og moskéer til at samarbejde

AF CHRISTIAN BIRK
birk@k.dk

Knap to millioner kroner og samtaler over kaffe. Det er nogle af de værktøjer, der med en bevilling fra Trygfonden er sat af til at få kirker, moskéer og andre fællesskaber til at arbejde sammen om at skabe et bedre lokalsamfund i Nørrebro og Bispebjerg i København, to udsatte boligområder.

Det er den nye organisation Medborgerne, der skal forvalte midlerne, og ifølge Andreas Lloyd, en af stifterne, er kirker og moskéer afgørende for at afhjælpe nogle af de sociale udfordringer i området, der blandt andet er tynget af integrationsproblemer.

I en pressemeddelelse udsendt af Trygfonden lyder det, at "målet er at opbygge en lokal borgeralliance, der samler kirker, moskéer, foreninger og andre stærke fællesskaber, der trods deres kulturelle forskelligheder deler de samme bekymringer og udfordringer for deres lokalsamfund."

Præcis hvordan skal det ske? Det lyder lidt luftigt, og det bemærkes også, at der er kulturelle forskelligheder?

"Det handler om personlige relationer og om at møde folk, hvor de er. Det handler om, at eksempelvis kristne og muslimer skal tale med hinanden. Og fordi at det foregår ved relationer, samtaler over en kop kaffe og ikke en høring, kan der via et langt sejt træk opbygges tillid. Jo flere du taler med og lytter, desto større forståelse har du," siger Andreas Lloyd.

Per Vibskov, nytiltrådt provst i Nørrebro Provsti, forholder sig overordnet positiv til Medborgernes initiativ:

"De religiøse organisationer, kirkerne og moskéerne, er bare en brik i puslespillet. Bredden er styrken, og man kunne måske være lidt tøvende, hvis det kun handlede om at få kristne og muslimer til at lave noget sammen. Jeg ville ikke afvise, at det kunne lade sig gøre, men så havde det været et mere snævert fokus. Her er der også faglige, idræts- og boligforeninger inde over, så jeg er bestemt positivt indstillet over for projektet. Det kan blive et godt mødepunkt, også for kristne og muslimer," siger Per Vibskov.

I Imam Ali Moské, Danmarks første store shiamuslimske moské, der ligger i Københavns nordvestkvarter, er man begejstret for, at Medborgerne har fået penge til blandt andet at skabe et tættere samarbejde mellem kirker og moskéer til gavn for lokalsamfundet.

"Det er nøjagtig det, vi laver. Vi bygger bro mellem kristne og muslimer, så jeg synes, at det er en god idé. Vi skal huske, at kirken og moskéen har de samme budskaber om kærlighed, lighed, åbenhed og tolerance," siger imam Babak Amadi.

Skal muslimer tvinges til danske frihedsværdier?

Politikeres krav om at tvinge muslimer til demokrati og frihed er et paradoksalt opgør med dansk frihedstradition, mener historiker. Men vi er nødt til at kæmpe for fælles spilleregler, mener sognepræst og debattør

AF JOHANNES HENRIKSEN
jhenriksen@k.dk

Vold mod børn. Pisk og stening for utroskab. Grimhøjmoskéens holdninger er igen kommet i søgelyset. For nylig var det den muslimske friskole Iqra i København, hvor skolepsykologen blev kritiseret for at fraråde muslimske unge at have kærester før ægteskab med henvisning til Koranen.

Politikere står i kø for at tage afstand og kræve handling. Naser Khader (K), Lars Aslan Rasmussen (S) og flere DF-politikere har ved flere lejligheder lagt op til at tvinge de muslimske skoler og for-

med til at trække tæppet væk under netop den frihedstradition, de hylder?

Historiker og professor mso på Aarhus Universitet Jes Fabricius Møller mener, at de aktuelle politiske krav er udtryk for en opviglet signalpolitik.

"Selvfølgelig er der en fare for, at der opstår små øer af selvdefinerende retsordener. Men jeg har svært ved at få øje på, at de muslimske friskoler eller for den sags skyld Grimhøjmoskéen skulle udgøre en så evident fare, at det nødvendiggør et grundlæggende opgør med vores friskolelovgivning eller religionsfrihed," siger Jes Fabrici-

frihedsrettighedernes forskellige hensyn.

"Den samlede mængde af frihedsrettigheder er ikke en modsætningsfrit helhed. Hvis vi i vores kamp for ytringsfriheden og såkaldt danske værdier vil afskaffe og forbyde alt muligt, risikerer vi at ramme for eksempel religionsfriheden. Der er hele tiden tale om rettigheder, som skal afvejes nøje i forhold til hinanden. Men efterhånden er det blevet sådan, at så længe det går ud over muslimer, så er det ok," siger Jes Fabricius Møller.

Sognepræst og debattør Katrine Winkel Holm har derimod stor sympati for Naser Khader og andre politikeres

> **Vi skal ikke være suicidale demokrater,** men sige til muslimerne, at de godt må være her, men hvis de skal have støtte, så skal de ikke modarbejde Grundloven.
>
> KATRINE WINKEL HOLM, SOGNEPRÆST OG DEBATTØR

skoler og danske frihedsret-

res friskoletradition og de bærende værdier i vores samfund. Hvordan vi bedst sikrer disse værdier, er et vanskeligt dilemma, som jeg ikke har løsningen på. Men samtidig er det et problem vi er nødt til at forholde os til."

Hun påpeger, at dansk friskoletradition er blevet til, for at de grundtvigske og Indre Mission kunne danne friskoler, men slet ikke er gearet til at håndtere en islamisk teokratisme som den, de muslimske friskoler i dag underviser efter. Derfor lægger hun op til, at friskoler og andre foreninger fremover skal tilslutte sig demokratiske værdier som forudsætning for

bliver i dag misbrugt. Derfor er vi nødt til pragmatisk at finde en løsning, hvor forudsætningen for frihed bliver en tilslutning til nogle fundamentale, fælles værdier som demokrati og ligestilling.

Men risikerer det ikke at blive en form for demokratisme, hvor demokratiet bliver en ideologi, der ikke må kritiseres?

"Nej. Der er tale om en pragmatisk løsning, som formulerer nogle fælles spilleregler. Men det er da et vanskeligt dilemma. Det dur bare ikke med en naiv tilgang, hvor vi intet foretager os. Vi skal ikke være suicidale demokrater, men sige til musli-